

โอกาสของพรรคการเมืองในการร่วมทำสิ่งใหม่ที่ดี

กรณีพรบ.สื่อมวลชน

ประเวศ วะสี

(๑๔ มกราคม ๒๕๖๕)

๑

การร่วมทำสิ่งใหม่ที่ดีง่ายกว่า

การแก้ปัญหาเก่า

การแก้ปัญหาเก่านั้นยากและมักทำให้แตกแยก เพราะปัญหาเก่ามีรากยาวไกล และมีบุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก คนและองค์กรที่เกี่ยวข้องก็จะต่อสู้ ป้องกัน ตอบโต้ หรือถึงกับพยายามทำร้ายผู้พยายามแก้ปัญหาเก่า เกิดความบาดหมาง ขัดแย้ง ตัดขาด จนประเทศไม่สามารถเคลื่อนสู่ออนาคตได้ เพราะติดอยู่ในอดีต **แต่สิ่งใหม่ที่ดีไม่มีศัตรู** เหมือนปัญหาเก่า จึงสามารถร่วมกันได้ และเกิดความยินดีต่อกัน เมื่อร่วมกันทำสิ่งใหม่ที่ดีบ่อยๆ ก็จะทำให้รักกันมากขึ้น เชื่อถือไว้วางใจกันมากขึ้น เกิดความมุ่งมั่นร่วมกันมากขึ้น

คนไทยไม่เคยมีความมุ่งมั่นร่วมกัน ต่างคนต่างไปคนละทาง เมื่อใดคนไทยมีความมุ่งมั่นร่วมกัน สิ่งที่เป็นไปไม่ได้ก็จะเป็นไปได้ การร่วมทำสิ่งใหม่ที่ดีมีอานิสงส์ถึงเพียงนี้

๒

ความเข้าใจผิดคิดว่าอุปสรรคอยู่ที่นักการเมือง

คนทั่วไปมักคิดว่าอุปสรรคใหญ่ของประเทศอยู่ที่การเมือง ถ้าการเมืองดีทุกอย่างจะดี โดย
ตรรกะก็น่าจะคิดดั่งนั้น แต่ตรรกะยังไม่ใช่ความจริง ความจริงจากประสบการณ์ของเราที่ขับเคลื่อน
เรื่องต่างๆ ไม่เป็นเช่นนั้น เราพบว่าถ้าใช้หลักการที่เรียกว่า “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” เรื่องดีๆ ก็
เกิดขึ้นได้ ไม่ว่าจะการเมืองจะเป็นอย่างไรก็ตาม “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” ประกอบด้วยองค์ ๓ เข้ามา
บรรจบกัน คือ

๑. การสร้างความรู้
๒. การเคลื่อนไหวสังคม
๓. การเมือง หรือนโยบาย หรืออำนาจรัฐ

ดังในรูป

เรื่องที่เขื่อนได้ยาก ภูเขา ถ้าใช้สามเหลี่ยมดังกล่าวก็เขื่อนได้ ถ้าเพียง ๑ หรือ ๒ ก็ยังเขื่อน
ไม่ได้

สิ่งที่ยากที่สุดคือการสร้างความรู้ ความรู้ในที่นี้หมายถึง **การสังเคราะห์นโยบาย** ซึ่งนักวิชาการขาดสมรรถนะ และทำน้อยมาก เพราะนักวิชาการคิดเชิงเทคนิคหรือวิชาการ แต่นโยบายเป็นเรื่องของระบบและการจัดการ นักวิชาการเกือบทั้งหมดขาดสมรรถนะในการคิดเชิงระบบและการจัดการ ฉะนั้นอุปสรรคที่สำคัญที่สุดอยู่ที่ตรงนี้ คือการขาดการสังเคราะห์นโยบายสาธารณะที่ดีๆ ถ้าขาดตรงนี้ ไม่ว่าจะการเมืองจะดีอย่างไรก็ทำเรื่องดีๆ ไม่สำเร็จ แต่ไม่ว่าการเมืองจะเป็นอย่างไรๆ ตามเหตุปัจจัยที่มันเป็น ถ้ามีการสร้างความรู้คือ สังเคราะห์นโยบายและการเคลื่อนไหวสังคม เรื่องดีๆ ก็เกิดขึ้นได้

ในการปฏิรูประบบสุขภาพ มีการออกกฎหมายสร้างองค์กรหลายองค์กรขึ้นมาเป็นเครื่องมือ เช่น **สวรส. สสส. สปสช. สช. สรพ.** เราพบว่าการเจรจาขอความสนับสนุนจาก**นักการเมืองเป็นเรื่องง่ายที่สุด**

นักการเมือง ไม่ว่าจะใครจะว่าเขาดีเลวอย่างไรล้วนต้องการมีผลงาน เพราะฉะนั้นเมื่อมีการสังเคราะห์นโยบายที่ดี น่าเชื่อถือ มาเสนอทำไมเขาจะไม่ยอมรับ

เมื่อปี ๒๕๓๗ ประธานรัฐสภาตั้ง**คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย (คพป.) คพป.** เสนอให้มีการปฏิรูปการเมือง โดยเขียนรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับ ซึ่งเป็นเรื่องยากสุดๆ แต่ก็สำเร็จเพราะใช้ “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” โดย**คพป.**ทำหน้าที่สร้างความรู้และเคลื่อนไหวสังคม เมื่อเรื่องนี้เสนอเข้ารัฐสภา ทุกพรรคการเมืองสนับสนุนหมด อันนำไปสู่รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ที่เรียกกันว่ารัฐธรรมนูญฉบับประชาชน

สังคมไทยยังเรียนรู้หลัก “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” น้อยไป จึงเข้าไปสู่ความเข้าใจผิดและความยากลำบากในการทำสิ่งดีๆ

๓

การสื่อสารให้คนไทยรู้ความจริงอย่างทั่วถึง

คือสิ่งที่ดีที่สุดอย่างหนึ่ง

ระบบที่ดีที่สุดในโลกคือร่างกายมนุษย์ ที่มีความหลากหลายสุดประมาณ แต่บูรณาการกันอย่าง สมบูรณ์จึงมีความสมดุล ทำให้เรามีสุขภาพดีและอายุยืน

ระบบร่างกายเต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารที่รู้ถึงกันโดยทั่วตลอด ทำให้รักษาความ สมดุล ถ้าไม่รู้หรือรู้ไม่ตรงกันก็จะปั่นป่วนวุ่นวาย

สังคมก็เช่นเดียวกัน ถ้ามีระบบการสื่อสารให้ผู้คนรู้ความจริงโดยทั่วถึง ก็จะทำให้เกิดบูรณาภาพ และดุลยภาพ หรือความเป็นปรกติสุขได้

คนไทยทั้งประเทศ จึงควรให้ความสนใจเรื่องระบบการสื่อสารที่จะทำให้คนไทยรู้ความจริงโดย ทั่วถึง

ระบบสื่อสารมวลชนที่ดีจึงมีความจำเป็น

ร่างพรบ.ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน

ที่ขอเรียกสั้นๆ ว่าร่างพรบ.สื่อสารมวลชน ผ่านมติกรม. เมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๖๕ กำลังถูกส่งเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา

ร่างพรบ.ฉบับนี้ ถูกนำเสนอโดย **สภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ** ซึ่งเดิมชื่อว่าสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ที่ผู้นำที่เป็นผู้ใหญ่ในวงการหนังสือพิมพ์ร่วมกันก่อตั้งขึ้นมา เพื่อเป็นเครื่องมือส่งเสริมคุณภาพของการสื่อสารโดยหนังสือพิมพ์ แต่ต่อมาเห็นว่าการสื่อสารมวลชนมีหลายช่องทาง จึงเปลี่ยนชื่อดังกล่าว ความคิดเบื้องต้นคือ**คุณภาพของนักข่าว** ถ้านักข่าวมีคุณภาพสูงก็จะทำให้ข่าวสารที่สื่อสารออกไปมีคุณภาพสูง

แต่นักข่าวในประเทศไทยไม่มีระบบสนับสนุน อยู่ในสภาพที่เรียกว่า คู้ยเซียหากินเอง ตามบุญตามกรรม ไม่มีระบบการฝึกอบรมและมาตรฐานวิชาชีพ ถ้าถูกนายจ้างกดเงินเดือน และไม่มีความมั่นคง อาจถูกไล่ออกโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรเมื่อใดก็ได้

เพราะเหตุนี้ทำให้**การข่าวแบบสืบสวนหาความจริง** หรือ IJ (Investigative journalism) ทำไม่ได้ IJ เป็นเครื่องมือต่อต้านคอร์รัปชันที่สำคัญที่สุด เพราะนักข่าวที่เก่งสามารถสืบสวนหาความจริงและนำมาเปิดเผยต่อสาธารณะ ในประเทศไทยทำไม่ได้ เพราะถ้านักข่าวคนใดทำเช่นนั้น ผู้มีอิทธิพลที่ได้รับผลกระทบก็จะบีบมาทางเจ้าของสิ่งพิมพ์นั้น เป็นผลให้นักข่าวที่ทำ IJ ถูกไล่ออก

สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยและสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ในหลายสิบปีที่ผ่านมาได้พยายามจัดการฝึกอบรมนักข่าวด้วยความยากลำบาก เพราะไม่มีทุนอะไรอยู่ในมือเลย อันแสดงถึงการขาดนโยบายของประเทศในเรื่องมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน

เมื่อกว่า ๒๐ ปีมาแล้ว ดร.บุญรักษ์ บุญณะเขตมาลา อดีตคณบดีคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน เคยบอกผมว่า ถ้ามีงบประมาณสัก ๔๐๐ ล้านบาท ท่านรับจะอบรมนักข่าวให้มีคุณภาพสูง ๑,๐๐๐ คน ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยเปลี่ยน

คำพูดนี้แสดงความสำคัญของมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน

นายกสภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ
ยากลำบาก เป็นผู้นำเสนอร่างพรบ.ฉบับนี้
มาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชนอย่างเป็นระบบ

ซึ่งพยายามจัดฝึกอบรม**นักข่าว**ให้มีคุณภาพด้วยความ
ด้วยจุดประสงค์จะให้ป็นเครื่องส่งเสริมจริยธรรมและ

๕

การสื่อสารที่ดีคืออะไร และยากลำบากอย่างไร

ในสังคมปัจจุบัน

อาจถือว่าการสื่อสารที่ดีตามที่พระพุทธเจ้าสอนคือ “สัมมาวาจา” สัมมาวาจา ประกอบด้วย

๑. จะพูดอะไรต้องเป็นความจริง มีที่มา มีที่อ้างอิง
๒. พูดเป็นปียวาจา ไม่พูดเพื่อเจ้า ไม่พูดส่อเสียด ยุยง ให้เขาแตกกัน
๓. พูดถูกกาลเทศะ
๔. พูดแล้วเกิดประโยชน์

ถ้าใช้หลัก ๔ ข้อนี้เข้าจัดการสื่อสารอย่างที่ทำกันในปัจจุบัน ก็จะได้เห็นปัญหา

ยิ่งสังคมปัจจุบันเป็นระบบซับซ้อน ยิ่งยากที่จะรู้ว่าอะไรคือความจริง อะไรมีประโยชน์ ไม่มีประโยชน์อย่างไร ยกตัวอย่างวิกฤตโควิดในปัจจุบันซึ่งมีหลายแง่หลายมุมหลายมิติที่เชื่อมโยงกัน ถ้าไม่เห็นข้างทั้งตัวคือเห็นทั้งหมด แล้วสื่อออกไปแบบตาบอดคลำช้าง คือ รู้เป็นส่วน ๆ โอกาสที่จะมีผลกระทบทางลบมีมาก เหมือนคนตาบอดที่ทะเลาะกันงุ่นงาย

ฉะนั้น **สมรรถนะของผู้สื่อ** ที่จะเข้าใจระบบที่ซับซ้อนและความจริงที่ซ่อนอยู่ ตลอดจนสามารถประเมินได้ว่าถ้าสื่ออะไรอย่างไร เมื่อใด จะเกิดประโยชน์หรือโทษมากน้อยเพียงใด จึงเป็นเรื่องสำคัญที่สุด

ปัญหาอยู่ที่เมื่อมี**สภาวิชาชีพสื่อมวลชน**ตาม**พรบ.**ฉบับนี้แล้ว จะจัดการฝึกอบรมผู้สื่ออย่างไร จึงจะมีสมรรถนะในการสื่อความจริงให้รู้กันอย่างทั่วถึง จะส่งไปเรียนวิชาเป็นวิชาๆ ในมหาวิทยาลัยก็ใช้ไม่ได้เพราะวิชาที่เป็นวิชาๆ ยังไม่ใช่ความจริง ระบบการศึกษาที่เอาวิชาเป็นตัวตั้ง ทำให้คนไทยไม่รู้จักความจริงบนแผ่นดินไทย เมื่อไม่รู้จักความจริงก็ทำให้ถูกต้องไม่ได้ **มหาวิทยาลัยก็เป็นกำลังสำคัญ** หากสร้างสมรรถนะใหม่ โดยรู้จักความจริงบนแผ่นดินไทย และรู้จักความจริงในความซับซ้อน

ฉะนั้น ถ้าพรรคการเมืองสนับสนุนร่าง**พรบ.**สื่อมวลชนฉบับนี้ กรุณาช่วยพิจารณาประเด็นสำคัญนี้ด้วยว่า จะมีวิธีฝึกอบรมให้มีสมรรถนะสูงในการสื่อความจริงที่เกิดประโยชน์ได้อย่างไร

“ความจริงมีชัยเหนือทุกสิ่ง”

และแม้เมื่อ**พรบ.**นี้คลอดออกมาใช้แล้ว พรรคการเมืองกรุณาติดตาม ช่วยเหลือ แก้ไขอุปสรรคขัดข้อง ให้ปฏิบัติได้ดี ก็จะเป็นประโยชน์กับบ้านเมืองเป็นอย่างสูง และกับพรรคการเมืองเองด้วย

๖

ทำให้เป็นประเด็นทางการเมือง และกระแสสังคม

สภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ และสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ควรส่งบรรณาธิการไปสัมภาษณ์พรรคการเมือง ทีละพรรคๆ ว่าเห็นด้วยกับร่าง**พรบ.**สื่อสารมวลชนฉบับนี้ไหม จะพบด้วยความชื่นใจว่า พรรคการเมืองล้วนอยากทำเรื่องดีๆ นำคำตอบของพรรคการเมืองขึ้นพาดหัวข่าว ทอยยกันทีละพรรคๆ ก็จะกลายเป็นประเด็นทางการเมือง ไปกระตุ้นให้เกิดกระแสสังคม การเป็นประเด็นทางการเมืองและเกิดกระแสสังคมเรื่องนี้ก็จะหยุดไม่ได้ ดำเนินไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งเป็นผลงานร่วมกันตามหลักการ “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา”

และทำให้ติดใจ ว่านโยบายดีๆ จะยากเพียงใดก็สามารถทำให้สำเร็จได้ ถ้ามีการทำงานร่วมกัน เรื่องที่ซับซ้อนและยาก ใครคนใดคนเดียวทำให้สำเร็จไม่ได้ ต้องอาศัย**พลังร่วม** (Collectivity) จะเลยไปทำให้เข้าใจ **P⁴** (Participatory Public Policy Process) หรือ “กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม” หรือการขับเคลื่อนระบบนโยบายครบวงจรไปสู่ความสำเร็จ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ซึ่งจะช่วยให้สำเร็จทุกอย่าง เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงและการเมืองดีขึ้นด้วย เพราะการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของระบบนโยบาย

ในยุคสมัยแห่งความซับซ้อนและยาก อำนาจ เงิน การวิพากษ์วิจารณ์ หรือการใช้ความรู้สำเร็จรูป ไม่ได้ผลแล้ว แต่ต้องใช้การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติในสถานการณ์จริง ที่ก่อให้เกิดปัญญา ร่วม (Collective wisdom) และผลอันมหัศจรรย์

ขอเพื่อนคนไทยช่วยกันทำความเข้าใจและร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายที่ดีต่างๆ ไปสู่ความสำเร็จ เพื่อความถูกต้องดีงามในบ้านเมืองของเรา